

№. 5-6 no novembra

УНИВ. БИБЛИОТЕКА

И. Б. 87908

2766

ANALIZA BILANSA

Dodatak „Narodnom Blagostanju“

BROJ 1

BEOGRAD, 2. JANUAR 1937.

GODINA IX

Sadržaj:

Prva srpska parna pivara Đorđe Vajfert a. d., Beograd

PRVA SRPSKA PARNA PIVARA ĐORĐE VAJFERT A. D., BEOGRAD

U avgustu 1936 imali smo u Beogradu bojkot kafedžija protiv pivarske industrije. Tim povodom se u javnosti opet govorilo o tome kako je pivo veoma skupo piće, na kojemu »kartelisana pivarska industrija, zaštićena carinskim barijerama i povlašćena zakonima, dobija ogroman profit«.

Pošto je predmet ove analize Prva srpska parna pivara Đorđe Vajfert a. d., Beograd, koja je jedna od najvećih pivara u našoj zemlji, a gotovo najveća i najmodernija na teritoriji predratne Srbije, navešćemo odmah nekoliko podataka iz njenih zaključnih računa, koji će najbolje pokazati pravo stanje naše pivarske industrije. Dobitak Vajfertove pivare u toku poslednjih šest godina ovako izgleda:

Godina	Čista dobit	Otpisi	Investicije	Zbir bilansa u hiljadama dinara
1930/31	5.914	5.228	35.151	91.826
1931/32	40	1.567	36.806	86.265
1932/33	23	584	37.647	86.222
1933/34	151	2.419	37.939	80.347
1934/34	237	2.670	35.975	79.573
1935/36	78	2.567	34.639	81.811

Čista dobit koja je još 1930/31 godine iznosila 5,9 miliona prema 7,45 miliona dinara u 1929/30, varira poslednjih pet godina između 23 i 237 hiljada dinara. Prosečna čista dobit od 1931/32 do 1935/36 iznosi po 106 hiljada dinara godišnje. To je rezultat planskog i napornog rada u kome je angažovano preko 80 miliona dinara. To znači da godišnji dobitak predstavlja prosečno samo 0,13% od celokupnog kapitala koji je uložen u preduzeće. Ako od angažovanog kapitala odbijemo tuđa sredstva, rendita će ipak jedva dostići 1/3%.

Međutim, ako se malo pažljivije razgleda račun gubitka i dobitka pivare, videće se da ni ova zarada nije stvarna, i da je ona jedino rezultat činjenice da je pivara svela amortizaciju na najmanji mogući obim. U 1930/31 godini amortizacija je iznosila 5,2 miliona dinara, a to je normalno s obzirom na to da investicije iznose preko 35 miliona dinara, od čega je vrednost pokretnosti, buradi i flaša, koje se neobično brzo troše i kvare, skoro 18 miliona dinara. U 1931/32 amortizacija iznosi svega 1,56 miliona, u 1932/33 samo 584 hiljade dinara, što ne predstavlja više od 1,5% od vrednosti investicija. U toku sledeće tri godine otpisi iznose samo oko 25 miliona dinara godišnje. Međutim, u toj cifri nije sadržana samo amortizacija investicija, nego i otpis nenaplativih potraživanja, koja su danas srazmerno veća nego što su bila ranije. Na primer, u 1935/36 ukupni otpisi iznose 2 miliona 567 hiljada. Od toga otpada na otpis nenaplativih potraživanja 586 hiljada, a na amortizaciju samo 1 milion 981 hilj. dinara. Da je amortizacija u toku poslednjih 5 godina bila normalna, kao što je to ranije bio slučaj, pivara bi danas morala iska-

zivati gubitak od blizu 15 miliona, odnosno za toliko bi morala sniziti glavnicu. Kao što se vidi, ona je u znatnom zaostatku s amortizacijom, i moraće to da nadoknadi u narednim godinama, ako za to bude bilo mogućnosti.

Ni kod ostalih naših fabrika piva stanje nije mnogo povoljnije. U zemlji imamo 34 pivare, ali ih je 11 zbog stalnih gubitaka moralo da napusti proizvodnju, a ostale, blagodareći najrigoroznijoj štednji, jedva pokrivaju svoju režiju ili završavaju svoje bilanse s gubicima, a održavaju se trošeći svoj kapital i očekujući bolja vremena.

Razlozi koji su doveli našu pivarsku industriju u tako teško stanje našim su čitaocima u dovoljnoj meri poznati, jer smo o njima već toliko puta pisali. Ovom prilikom se možemo ograničiti na sledeći kratki rezime: Do 1927/28 fiskalno opterećenje piva, računajući ovde državnu i samoupravnu trošarinu i porez na poslovni promet, iznosilo je oko 100 dinara po hektolitr. Danas trošarinske dažbine iznose 267 dinara po hektaru. Tome treba dodati i oslabljene kupovne snage potrošača, koje je povećavanjem trošarinskih stopa još i potencirano. Najzad, ne sme se pustiti iz vida da su u međuvremenu vino i rakija bili oslobođeni od trošarine. Sasvim je prirodno da je u vezi s tim i potrošnja piva morala opasti. Međutim, to opadanje je bilo upravo katastrofalno, pošto današnja potrošnja ne dostiže ni trećinu one iz 1927/28 godine.

Interesantan je poslednji izveštaj Upravnog odbora Vajfertove pivare, jer je u pogledu analize prilika u pivarskoj industriji u celosti saglasan s našim gledištem, a sadrži i izvesne konstatacije iz kojih se vidi da se stanje, uprkos znatnijem oživljenju u drugim granama privrede, nije još popravilo, nego se čak i pogoršava. Evo šta kaže uprava: »Potrošnja piva u zemlji produžila je i dalje da opada... Mi smo istakli da uzrok tog stalnog opadanja u prodi našeg artikla leži u visokim državnim i samoupravnim dažbinama, koje pritiskuju našu industriju i onemogućuju svako sniženje cena piva u zemlji... U protekloj godini država nas je opteretila novim dažbinama. Tako, skupni porez na poslovni promet povišala je za 25%... Najzad, pre nekoliko dana (10 novembra 1936) novim dopunskim trgovinskim ugovorom sa Čehoslovačkom uvozna carina na pivo smanjena je za 1/3, od 30 na 20 dinara. To je drugo smanjenje za poslednjih 5 godina, jer je dopunskim trgovinskim ugovorom sa Čehoslovačkom od 1931 godine taj carinski stav već sveden od 60 na 30 dinara«.

Kako proizvodni troškovi piva u inostranstvu nisu niži od onih u zemlji, a Vajfertovo pivo po svom kvalitetu može da se meri s najboljim stranim pivom, u prvi mah izgleda da ovo poslednje slabljenje carinske zaštite ne može naneti neku štetu Vajfertovoj pivari. Međutim, kad se uzme u obzir da pojedine strane države favorizuju svoj izvoz dempingom i dodeljivanjem raznih izvoznih premija, ipak nije isključeno

da će jednog dana uvoz stranog piva zadati poslednji udarac našoj oslabljenoj domaćoj pivarskoj industriji. Inače, pogrešno je i mišljenje da će znatnije porasti naš izvoz vina u Čehoslovačku. Tome nije kriva ni naša carina na pivo, ni čehoslovačka uvozna carina na vino, nego činjenica da po klauzuli najvećeg povlašćenja talijansko, grčko i ostala vina plaćaju jednake terete kad se uvoze u Čehoslovačku kao i naše, a kvalitet našeg vina ne može da podnese te iste uslove. Pre rata, budući da je to bilo jedno carinsko područje, moglo je vino iz Dalmacije i Vojvodine da eliminiira sa tržišta današnje Čehoslovačke talijanska i druga strana vina, jer, ono nije plaćalo carine, kojom su ova poslednja vina bila opterećena.

U narednoj tablici donosimo glavne bilansne pozicije Prve srpske parne pivare Đorđe Vajfert a. d. za 1930/31 i za tri poslednje godine. Odnosne cifre nam daju najbolju sliku razvoja prilika, kao i dokaz o velikoj finansijskoj snazi pivare.

Račun izravnanja

Aktiva	na dan 30 septembra			
	1930/31	1933/34	1934/35	1935/36
	u hiljadama dinara			
Zemljište	3.720	3.734	3.734	3.734
Zgrade	10.540	11.345	11.345	11.345
Mašinerije	3.792	3.900	3.541	3.418
Rezervoar i filtri	563	507	450	427
Bunari	171	400	360	342
Pokretnost	16.365	18.053	16.545	15.373
Gotovina	1.986	1.138	2.377	2.341
Vredn. rezerv. fonda	397	34	34	34
Proizv., sirov. i mater.	13.802	7.126	7.637	7.832
Dužnici	6.969	6.121	5.893	5.640
Avansi	—	3.167	2.749	2.288
Vrednost u tečaju	—	636	694	882
Razna aktiva	35.519	1.082	932	1.064
Kaucije i garant.	—	23.102	23.282	27.090
Pasiva				
Glavnica	30.000	30.000	30.000	30.000
Rez. fond	1.000	1.000	1.000	1.000
Pasivne menice	9.950	20.370	21.500	20.236
Poverioci	18.012	4.856	2.603	2.389
Razna pasiva	26.820	621	556	385
Kaucije i garant.	—	23.102	23.282	27.090
Preneta dobit	130	245	396	633
Dobit tek. god.	5.914	151	237	78
Zbir bilansa	91.828	80.347	79.573	81.811

Račun gubitka i dobitka

Rashodi				
Adm. i opšti troškovi	13.242	6.572	5.680	5.844
Trošarina	17.306	8.106	7.465	7.408
Porez	2.331	997	344	376
Porez na posl. promet	736	—	587	671
Kamate i proviz.	1.743	2.871	2.278	1.976
Otpisi	5.228	2.419	2.670	2.567
Dobit s prenosom	6.044	396	633	711
Prihodi				
Preneta dobit	130	245	396	633
Pivo	45.634	20.720	18.623	18.532
Razni prihodi	867	396	637	390
Zbir prihoda-rashoda	46.632	21.361	19.656	19.555

Najpre da se zadržimo kod pasive, jer su tu poslednjih godina i promene najmanje. Kod sopstvenih sredstava nema uopšte promena. Pasivne menice u 1935/36 iznose 20,23 miliona i manje su za 1,26 miliona nego u prethodnoj godini, ali su opet gotovo jednake kao i u 1933/34. Poverioci su prošle godine smanjeni za 215 hiljada, na 2,39 miliona. U

1930/31 ova pozicija je bila iskazana sa 18 miliona dinara; u 1931/32 smanjena je na 11,5 miliona, jer je jedan deo poverilaca isplaćen, a jedan deo je pretvoren u pasivne menice. Smanjenje poverilaca u toku sledećih godina je posledica izvršenih otpлата. Kaucije i garantije, koje su kod pivara redovno dosta znatne, prošle godine su povećane za skoro 4 miliona, na 27 miliona dinara. Zbog toga je, uprkos smanjenju tuđih sredstava, krajem 1935/36 i zbir bilansa (sa 81,8 miliona) za 2,25 miliona veći nego u prethodnoj godini. Odnos između sopstvenih i tuđih sredstava je povoljan i stalno se popravlja. Sopstvena sredstva iznose 31 milion dinara, a tuda — ako se izuzmu kaucije i garantije — 23 miliona dinara prema 24,5 miliona u prethodnoj godini i preko 28 miliona u 1930/31. Ovakav razvoj pasive nam pokazuje da se uprava pivare uspešno borila sa svim teškoćama — u koliko je ona bila u stanju da na njih utiče.

U aktivni ima više promena, ali su relativno neznatne. Zemljišta i zgrade bilansirani su sa 15 miliona, nepromenjeno kao i u toku dve prethodne godine, jer se tu nije ni vršila amortizacija. Kod mašinerije, rezervoara, filtra i bunara imamo smanjenje od samo 160 hiljada dinara, na okruglo 4 miliona, a pokretnosti su smanjene za 1,17 milion, na 15,37 miliona dinara. Ukupno smanjenje svih investicija u odnosu na prethodnu godinu iznosi 1,34 milion dinara, a amortizacija je bila, kao što je već spomenuto, 1,98 milion dinara. To znači da nove investicije jedva prelaze pola miliona dinara. Obnovljeno je samo najnužnije, jer u sadašnjim prilikama o znatnijim novim investicijama ne može biti ni govora. Zalihe iznose 7,8 miliona, a dužnici 5,6 miliona, gotovo jednako kao i u toku dve prethodne godine. Ostale promene u aktivni su beznačajne.

Račun gubitka i dobitka pokazuje da opadanje prodaje piva nije još zaustavljeno. Prihodi od prodaje piva iznose, naime, 18,53 miliona i manji su za oko 100 hiljada nego u 1934/35. I trošarina je za 57 hiljada dinara manja. Inače, kretanje trošarine na strani rashoda je neobično poučno. Ona je iznosila (u hiljadama dinara):

	1930/31	1931/32	1932/33	1933/34	1934/35	1935/36
	17.306	11.929	8.871	8.106	7.465	7.408

U 1935/36 država i samouprave dobile su od Vajfertove pivare na ime trošarine 7,4 miliona dinara prema 17,3 miliona u 1930/31, dakle za oko 10 miliona manje, iako su u međuvremenu trošarinske stope nekoliko puta povećavane. Tu imamo još jedan dokaz za tezu da preterani fiskalni tereti ubijaju i potrošnju i fiskalne prihode. Da je trošarinska stopa smanjivana, umesto što je povećavana, manjak fiskalnih prihoda ne bi sigurno bio toliki.

Posmatranje računa gubitka i dobitka omogućuje da se donese još nekoliko zaključaka, neobično povoljnih za upravu pivare. Ona je, naime, svojim stalnim naporima da se praktikuje najstrožija štednja u poslovanju i da se komprimiraju proizvodni troškovi pružila najlepši dokaz o tome da savršeno poznaje sadašnje prilike i potrebe. U vezi s tim treba spomenuti, da su administrativni i opšti troškovi pivare smanjeni sa 13,24 miliona u 1930/31 na samih 5,84 miliona dinara u 1935/36. Pasivna kamata je takođe smanjena sa 3,27 miliona u 1931/32 na 1,97 milion u 1935/36 godini.

Čista dobit sa prenosom iz ranijih godina iznosi 711 hiljada. U stvari to je zarada od nekoliko godina. Iz 1930/31 preneto je 182 hiljade, a od 1931/32 do kraja 1935/36 zaradeno je svega 529 hiljada dinara.

U upravi Prve srpske parne pivare Đorđe Vajfert a. d. su gospoda: Đorđe Vajfert, pretsednik; Jovan St. Veljković, d-r Ferdinand Gramberg, d-r Dragutin K. Protić i Stojan J. Veljković, članovi. U nadzornom odboru su g.g.: K. J. Protić, Herman Gramberg i Oto Vajfert. Direktor pivare je g. Živojin Đ. Nešić.